

тіла, наявність пошкоджень на тілі і трупних явищ, одяг і взуття, пошкодження і сліди на ньому, зміст кишень (якщо такі є) тощо. Після закінчення огляду трупа уважно оглядається його ложе.

Отже, для забезпечення процесуальних аспектів проведення огляду місці події слідчому, з урахуванням криміногенної обстановки, що склалася у певній місцевості в умовах дії правового режиму воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку із збройною агресією російських військ, належить вирішити завдання, спрямовані на: 1) підбір та залучення учасників огляду; 2) забезпечення можливості використання технічних та інших засобів для пошуку, виявлення та фіксації слідів кримінального правопорушення; 3) належне оформлення результатів огляду; 4) можливість вилучення виявлених під час огляду об'єктів та інших слідів, що містять відомості про обставини кримінального правопорушення.

Вакулик Ольга Олексіївна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Харкевич Юрій Іванович,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДЕРЖАВНИМ ФІНАНСУВАННЯМ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

У формуванні доказової бази вагоме місце відведено судовим експертизам. Закон України «Про судову експертизу» надає чітке визначення цього терміну наступним чином: «Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [9]. Також, законодавством визначені установи, які мають право проводити різноманітні види та класи судових експертиз, вимоги до них, терміни виконання тощо. Науковцями було приділено достатньо уваги дискусійним питанням при дослідженні цієї тематики та надано ряд слухних пропозицій.

Втім, під час розслідування того чи іншого кримінального правопорушення виникають певні особливості щодо призначення судових експертиз. Якщо за загальними правилами зазначена слідча (розшукова) дія проводиться на початковому і подальшому етапах розслідування, то під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в

умовах пандемії, важливо призначити судові експертизи якомога раніше, результати проведення яких здебільшого є визначальними під час кваліфікації правопорушення за статтями КК України. В процес підготовки експертизи вчені включають такі основні елементи, як збирання необхідних матеріалів; вибір моменту призначення експертизи; визначення предмета судової експертизи; формулювання запитань експерту; вибір експертної установи або експерта [6]. На наш погляд вказані елементи пов'язані один з одним і можуть бути реалізовані паралельно. Тому, під час викриття таких правопорушень уповноважені особи заздалегідь продумують які необхідні матеріали будь надаватись експерту. При цьому, звертається увага не тільки на вилучення об'єктів дослідження, а і на необхідні матеріали, які будуть використані як порівняльний матеріал. Розуміння предмета судової експертизи дає можливість правильно сформулювати питання, поставлені на вирішення експертизи. Як свідчить практика та дослідження науковців на цьому етапі найбільшого результату можна досягти використовуючи консультативну форму спеціальних знань, тобто попередньо порадитись з фахівцями з приводу можливості даного виду дослідження за вилученими об'єктами, щодо повноти та правильності питань експерту, тощо.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії, уповноважені особи звертаються як до експертів, що здійснюють судово-експертну діяльність в державних спеціалізованих установах, так і до судових експертів, які не є працівниками зазначених установ, але їх діяльність регламентована законодавством, зокрема, Законом України «Про судову експертизу». Останні проводять дослідження в більш короткі терміни, втім, мають обмежений спектр послуг. Тому, в більшості випадків перевага на боці державних спеціалізованих установ.

До них належать науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби: Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України [9].

З приводу призначення судових експертиз В. М. Глібоко вказував, що це лабораторні дослідження об'єктів з метою встановлення їхнього фактичного стану; можливості проведення певних дій; обставин, за яких були проведені дії; невидимих слідів зашифрованого змісту; групової належності об'єктів або їх тотожності [2, с. 430]. В розрізі нашого дослідження використовуються не всі види експертиз, а лише окремі з них.

Грунтовно дослідивши роботи попередників та вивчивши матеріали кримінальних проваджень за зазначеною категорією

кримінальних проваджень, ми намагались надати перелік судових експертиз, які переважно призначаються при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії, зокрема:

- економічна – 98 %;
- почеркознавча – 87 %;
- технічна експертиза документів – 71 %;
- комп'ютерно-технічна – 31 %;
- телекомунікаційна – 34 %;
- товарознавча – 32 %;
- відео та звукозапису – 19 %;
- судово-медична – 22 %;
- судово-біологічна – 21 %;
- трасологічна (дактилоскопічні дослідження та інші) – 21 %;
- матеріалів, речовин і виробів – 24 %;
- будівельно-технічна – 25 %;
- оціночно-будівельна – 23 %;
- інші – 15 %.

Як ми бачимо, на криміналістичні експертизи припадає вагомий відсоток, проте, вирішальна роль належить економічній експертизі, яка проводиться за наступними експертними спеціальностями бухгалтерського та податкового обліку, фінансово-господарської діяльності, фінансово-кредитних операцій. Для нас важливо встановити спричинені збитки, які мають певні відмінності у юридичному та економічному аспектах. Так, О.В. Аніщенко, О.Л. Данильченко зазначають, що сутність збитків як економічного явища полягає в тому, що суб'єкт господарювання зазнає додаткових майнових витрат та (або) не отримує доходи порівняно з витратами і доходами, що здійснюються та отримуються при оптимальному розвитку господарської операції. При цьому можуть бути збитки у формі додаткових витрат та у формі недержаних доходів [1]. Також, при вчиненні правопорушень групою осіб, варто встановити не тільки загальні збитки, а і окремо, спричинені кожним співучасником. Без висновку судового експерта це довести не можливо, тому визначальну роль поряд з іншими судовими експертизами при розслідуванні зазначених злочинів ми віддаємо саме економічній.

Нерідко, комплексний підхід використання спеціальних знань у вигляді призначення судових експертиз надає найбільший результат. Тому, паралельно з економічною, призначають почеркознавчу експертизу, як правило, для дослідження підписів та коротких записів.

Звісно, реалії сьогодення не обходяться без дослідження електронних слідів. Майже по кожному правопорушенню призначаються комп'ютерно-технічні експертизи для дослідження як комп'ютерної техніки, так і програмних продуктів. Об'єктами дослідження нерідко виступають жорсткі диски, телефони тощо.

Широко використовуються і телекомунікаційна експертиза, тобто дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) і засобів. Призначається для встановлення фактів та способів передачі або отримання інформації в телекомунікаційних системах; встановлення фактів та способів доступу до систем, ресурсів та інформації у сфері телекомунікацій; визначення якості надання телекомунікаційних послуг на рівні їх споживання; встановлення конфігурації та робочого стану телекомунікаційних систем та засобів; встановлення типу, марки, моделі та інших класифікаційних категорій телекомунікаційних систем та засобів; дослідження алгоритмів обробки інформації та її захисту у сфері телекомунікацій [8].

Також, серед інженерно-технічних експертиз має значення будівельно-технічна при необхідності дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів. Оціночно-будівельна – для визначення оціночної вартості будівельних об'єктів та споруд.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що судових експертизи під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії суттєво впливають на хід розслідування, кваліфікацію правопорушення, визначення процесуального статусу фігурантів, тощо. За зазначеною категорією кримінальних проваджень, ми намагались надати перелік судових експертиз, які переважно призначаються при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії, зокрема: економічна, почеркознавча, технічна експертиза документів, комп'ютерно-технічна, телекомунікаційна, відео та звукозапису, судово-медична, судово-біологічна, трасологічна, матеріалів, речовин і виробів, будівельно-технічна, оціночно-будівельна. Без висновку судового експерта не можливо встановити спричинені збитки, тому визначальну роль поряд з іншими судовими експертизами при розслідуванні зазначених злочинів ми віддаємо саме економічній.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О.В., Данильченко О.Л. Збитки як предмет судової економічної експертизи у кримінальному провадженні URL: file:///C:/Users/409_2/Downloads/338-Article%20Text-677-1-10-20200405.pdf.
2. Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. Криміналістика : підручник для студ. юрид. ВНЗ за ред. В. Ю. Шепітька. К. Видавничій Дім «Ін Юре», 2001. 576 с.
3. Кримінальний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

5. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: www.npu.gov.ua/news/Informacziya.

6. Пиріг І.В., Бідняк Г.С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.

7. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів : затв. наказом Міністерства юстиції України 03.03.2015 № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15>.

8. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

9. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 року № 4038-ХІІ (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

Воліков Тарас Анатолійович,
докторант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРЕДМЕТ ПОСЯГАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖОК, УЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Крадіжка, тобто відкрите викрадення чужого майна (ст. 185 КК України) є небезпечним кримінальним правопорушенням, що посягає на гарантоване Конституцією України право власності. Законом України № 2117-ІХ від 03.03.2022 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» ч. 4 ст. 185 КК України було доповнено кваліфікуючою ознакою – вчинення злочину в умовах воєнного або надзвичайного стану. Будь-які зміни до законодавства потребують розробки рекомендацій для впровадження в практику, у даному випадку для швидкого та ефективного розслідування правопорушень.

Предмет злочинного посягання є одним з основних елементів криміналістичної характеристики будь-якого кримінального правопорушення. В методичі розслідування крадіжок цей елемент тісно пов'язаний та залежить від обстановки вчинення злочину, а саме від місця у якому вчинюються крадіжки [1, с. 51]. Такими місцями є: крадіжки матеріальних цінностей зі службових приміщень і спеціальних сховищ підприємств, організацій або установ (банків,